

Sosyal Ağ Kullanan Öğrencilerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin İncelenmesi

The Examination of Online Information Searching Strategies of Students That Use Social Network

Cansu ÇAKA¹, Ezgi DOĞAN², Yusuf Levent ŞAHİN³

Öz: Bu çalışmanın amacı, sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerini, eğitim düzeyi, yaş ve günlük internet kullanım süresi açısından incelemektir. İlişkisel tarama modelinde desenlenen araştırmanın örneklemini çevrimiçi bir sosyal ağ uygulaması aracılığıyla ulaşılan 1135 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma verileri Demografik Özellikleri Belirleme Formu ve Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler ve tek faktörlü varyans analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejileri, yaş, eğitim düzeyi ve günlük internet kullanım süresi bakımından anlamlı farklılık göstermektedir. Bu anlamlı farklılığın daha net belirlenmesi ve bütüncül bir bakış açısının ortaya konması için gelecek araştırmalarda farklı sosyal ağ platformu kullanan bireyler ile birlikte sosyal ağ kullanmayan bireyler de sürece katılarak veri toplanması ve çok değişkenli istatistiksel yöntemlerden yararlanması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Çevrimiçi bilgi arama, çevrimiçi bilgi arama stratejileri, sosyal ağ kullanıcıları

Abstract: The purpose of this study is to determine the online information searching strategies of students that use social network by the educational level, age and daily internet use. The sample of the study designed as a relational model constitute 1135 participant achieved through the social networking application. The research data were collected with the Demographic Characteristics Form and the Online Information Searching Strategy Inventory. In data analysis, descriptive statistics and one way Anova were used. According to findings, online information searching strategies of students that use social network had significant difference in terms of educational level, age and daily internet use. Future researches are recommended with various social networking platform users and nonusers and utilization of multivariate statistical methods to clarify this significant difference and reveal holistic perspective.

Keywords: Online information searching, online information searching strategies, social network users

1. GİRİŞ

Her geçen gün gelişen ve yaygınlaşan internet, web 2.0 teknolojisinin ortaya çıkmasıyla birlikte oldukça önemli bir değişim geçirmiştir. Web forumları, bloglar, viki ansiklopedileri ve birçok kişisel web sitesi platformu, bu teknoloji sayesinde ortaya çıkmıştır. Web 2.0 teknolojisinin ortaya çıkışına kadar yalnızca “okuyucu” rolünde olan kullanıcılar, bu teknolojinin ışığında ortaya çıkan uygulamalar sayesinde web içeriğine kolayca katkı sağlayabilir hale gelmişlerdir (Zafarmand, 2010). Son yıllarda ise, yine aynı değişimin paralelinde ortaya çıkan sosyal ağ sitelerinin kullanım oranı hızlı bir artış göstermiştir (Karal ve Kokoç, 2010). Örneğin Türkiye’de internet kullanıcılarının %78,8’i interneti çevrimiçi sosyal ağlara katılma amaçlı kullanmaktadır (TÜİK, 2014). Kullanıcı sayıları halen artan çevrimiçi sosyal ağ siteleri, internet kullanıcıları için gün geçtikçe vazgeçilmez bir unsur haline gelmektedir. Bu durumun, söz konusu sitelerde sosyal etkileşimin ve paylaşımın ön

¹ Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, cansucaka@anadolu.edu.tr

² Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, ezgldb@anadolu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, ylsahin@anadolu.edu.tr

planda tutuluyor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Karal ve Kokoç, 2010). Çevrimiçi sosyal ağ siteleri, sağladığı olanaklarla her türlü içeriğin paylaşımını kolaylaştırmakta ve erişim hızını artırmaktadır.

Web 2.0 teknolojilerinin paralelinde sosyal ağ sitelerinin de ortaya çıkmasıyla internet içeriği oldukça yoğun ve dinamik hale gelmiştir. Bu durum, internetin bilgi edinme amaçlı kullanımı sürecinde bireylerin enformasyon yığını arasında kolayca kaybolmasına neden olmaktadır (Aşkar ve Mazman, 2013). Sözü edilen etkilerle internetteki bilgi miktarının sürekli artması bir yandan bilgiye erişimi kolaylaştırmakta öte yandan erişilen bilginin niteliğine ilişkin karar vermeyi zorlaştırmaktadır (Nazim, 2008). Artık internet kullanıcıları güvenilir bilgiye kolayca ulaşabilmek adına birtakım bilişsel süreçleri işe koşmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, çevrimiçi ortamlarda sahip olunması gereken bilişsel ve meta bilişsel stratejileri gündeme getirmiştir (Aşkar ve Mazman, 2013). Bu noktada Tsai ve Tsai (2003) tarafından yapılan bir çalışma dikkat çekmektedir. Araştırmacılar, öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama sürecini derinlemesine inceledikleri söz konusu çalışmanın bulgularına dayalı olarak, bireylerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin davranışsal, prosedürel ve meta bilişsel olmak üzere üç başlık altında toplandığını ifade etmektedirler. Davranışsal alan temel internet kullanım ve gezinim becerilerini, prosedürel alan internet üzerinde genel içerik arama yaklaşımlarını, meta bilişsel alan ise internet üzerinde üst düzey bilişsel etkinlikleri içeren becerileri ifade etmektedir. Tsai ve Tsai (2009) üç alandan oluşan bu çerçeveyi temel alarak çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin kontrol, kaybolma, deneme-yanılma, problem çözme, amaçlı düşünme, temel fikirleri ayırt etme ve değerlendirme olmak üzere yedi alt boyuttan oluştuğunu ifade etmektedir. *Kontrol* arama uygulamalarını yönlendirmeye, *kaybolma* bireylerin arama yönelimlerinin farkında olmasına, *deneme-yanılma* farklı arama yaklaşımlarını denemeye, *problem çözme* aramadan kaynaklı sorun ya da beklenmedik durumların üstesinden gelmeye, *amaçlı düşünme* arama sürecinde bireyin aramanın amacını kendisine hatırlatmasına, *temel fikirleri ayırt etme* aranan bilgiye ilişkin anahtar kavramları tanımlamaya ve son olarak *değerlendirme* ise elde edilen bilginin yargılanması ve düzenlenmesine ilişkin becerileri ifade etmektedir. Çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin temellendiği üç alan ve içerdikleri stratejilere ilişkin çerçeve Şekil 1’ de verilmiştir.

Şekil 1: Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Önerilen Çerçeve (Tsai ve Tsai, 2003)

Alanyazında çevrimiçi bilgi aramaya yönelik yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur.

Tsai ve Tsai (2003) tarafından yapılan çalışmada internet öz yeterliğinin çevrimiçi bilgi arama ve başarı üzerindeki rolü incelenmiştir. Araştırma farklı seviyede internet öz yeterliğine sahip farklı cinsiyetteki 73 üniversite öğrencisi arasından rastgele seçilen 8 öğrenci ile

yürütülmüştür. Toplanan veriler ışığında internet öz yeterliği yüksek olan öğrencilerin bilgi arama stratejileri ve web tabanlı öğrenme sürecindeki başarıları bakımından internet öz yeterliği düşük olan öğrencilere göre daha iyi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tabatai ve Shore (2005) tarafından yapılan çalışmada ise deneyimin, bilgi arama stratejileri ve başarılı arama üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma 29 gönüllü katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcılar, 10 lisans öğrencisinden oluşan deneyimsiz, 9 kütüphanecilik ve bilgi bilim yüksek lisans öğrencisinden oluşan orta seviyeli ve 10 tane farklı pozisyonlarda çalışan profesyonel kütüphaneciden oluşan uzman şeklinde üç gruptan oluşmaktadır. Hedef konuya 30 dakika içinde ulaşabilmenin başarının ölçütü olarak kabul edildiği araştırmada, deneyimin bilgi arama sürecinde önemli bir faktör olduğu, deneyimsiz kişilerin ise daha az ön bilgiye sahip olup daha fazla bilişsel stratejiye başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuiper, Volman ve Terwell (2005) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim seviyesinde webin bilgi kaynağı olarak kullanımına ilişkin alanyazın taraması yapılmıştır. Araştırma kapsamında 24 tanesi deneysel olmak üzere 66 çalışma incelenmiştir. Çalışmada çocuklar tarafından kullanılan stratejiler ve etkililiği, öğrenci özelliklerinin arama stratejileri üzerindeki etkisi, sürecin arama stratejileri üzerindeki etkisi ve arayüzün arama stratejileri üzerindeki etkisi olmak üzere dört noktaya vurgu yapılmıştır. Taranan çalışmaların çocuklara arama, elde edilen bilgiyi etkili bir şekilde kullanabilme ve elde edilen bilginin geçerliğine ilişkin eleştirel değerlendirme becerisi kazandırılmasının gerekliliği noktasında hem fikir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tsai, Liang, Hou ve Tsai (2012) tarafından yapılan çalışmada farklı arama içeriklerinin (günlük yaşam ve öğrenme aktiviteleri için) çevrimiçi bilgi arama stratejileri üzerindeki rolü incelenmiştir. Araştırmada 304 üniversite öğrencisi iki tür arama içeriğine ilişkin hazırlanmış anket sonuçlarına göre gruplandırıldıktan sonra veriler çevrimiçi bilgi arama stratejileri envanteri ile toplanmıştır. Öğrenme aktiviteleri için yapılan aramalardan ziyade günlük yaşam aktiviteleri için yapılan aramalarda özellikle davranışsal ve meta bilişsel stratejilerin daha fazla işe koşulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sırakaya ve Çakır (2014) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet, internette bilgi arama sıklığı ve internette bilgi arama düzeyinin öğretmen adaylarının çevrimiçi bilgi arama stratejileri üzerindeki rolü incelenmiştir. Araştırma 139 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri çevrimiçi bilgi arama stratejileri envanteri ile toplanmıştır. Bilgi arama düzeyi yüksek olan ve internette daha sık bilgi arayan öğretmen adaylarının daha gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahip olduğu, cinsiyetin ise sahip olunan strateji düzeyi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Turan, Reisoğlu, Özçelik ve Göktaş (2015) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet, günlük internet kullanımı ve bilgi arama deneyiminin öğretmenlerin çevrimiçi bilgi arama stratejileri üzerindeki rolü incelenmiştir. Araştırma 42 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri demografik bilgi anketi ve sesli düşünme rehberi ile toplanmıştır. Bilgi arama deneyimi yüksek olan öğretmenlerin meta bilişsel alanın amaçlı düşünme stratejilerinin daha yüksek olduğu, cinsiyet ile günlük internet kullanımının ise çevrimiçi bilgi arama stratejileri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili araştırmalar incelendiğinde çevrimiçi bilgi arama stratejilerine ilişkin araştırmaların genel olarak üniversite öğrencileri ile küçük örneklerde bilgi arama stratejisi belirlemeye ya da belirlenmiş stratejilerin belirli değişkenler bağlamında incelenmesine yönelik gerçekleştirildiği, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması' na göre (TÜİK, 2014) Türkiye' de internet kullanıcılarının % 78,8' inin interneti çevrimiçi sosyal ağlara katılma amaçlı kullandığı göz önünde bulundurulduğunda internet kullanıcılarının büyük çoğunluğunu oluşturan sosyal ağ kullanıcılarına yönelik çalışmaların ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu temelden hareketle bu çalışma kapsamında sosyal ağ kullanan öğrencilerin

çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda odaklanılan araştırma soruları şu şekildedir;

Sosyal ağ kullanan öğrencilerin:

1. Kullandıkları çevrimiçi bilgi arama stratejileri nelerdir?
2. Çevrimiçi bilgi arama stratejileri eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Çevrimiçi bilgi arama stratejileri günlük internet kullanım süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Çevrimiçi bilgi arama stratejileri yaşa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Diğer araştırmalara göre daha büyük örneklerde gerçekleştirilen tarama araştırmalarının amacı araştırma konusu ya da olayın var olan halini betimlemektir (Fraenkel ve Wallen, 2006). İlişkisel tarama modeli ise iki ya da daha çok değişkenin aralarındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu günlük ortalama 7000 aktif kullanıcısı olan bir çevrimiçi sosyal ağ uygulaması aracılığıyla ulaşılan 1135 öğrenciden oluşmaktadır. Demografik bilgilere ilişkin maddelere verilen yanıtlara göre, katılımcıların % 9,4' ü 11-14 yaş arası, % 35,9' u 15-18 yaş arası, % 54,6'sı 19-35 yaş arasındadır. İnternet kullanım süreleri incelendiğinde katılımcıların % 10,7' si 0-1 saat arası, % 33,7' si 1-3 saat arası, % 29,9' u 3-4 saat arası, % 25,7'si 5 saat ve üzeri internet kullanmaktadır. Çalışma grubu eğitim düzeyine göre incelendiğinde % 9,4'ü ortaokul, % 35,9' u lise, % 54,6'sı ise yükseköğretim öğrencisidir.

2.3. Veri Toplama Aracı

2.3.1. Demografik Özellikleri Belirleme Formu

Veri toplama aracının ilk bölümünde, katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, günlük internet kullanımı gibi demografik bilgilerine ilişkin maddelere yer verilmiştir.

2.3.2. Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri

Veri toplama aracının ikinci bölümünde Tsai (2009) tarafından geliştirilen Aşkar ve Mazman (2013) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Kaybolma, değerlendirme, amaçlı düşünme, temel fikirleri ayırt etme, deneme-yanılma, kontrol ve problem çözme olmak üzere 7 faktör, 25 maddeden oluşan 6'lı likert tipindeki ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .91'dir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 150'dir. Alınan puanın yüksekliği, gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerini temsil etmektedir.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Uç değerlerin kontrolünden sonra veri setinde uç değer yer almadığı belirlenmiş ve veri toplama aracının güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan cronbach alpha değerinin .790

olduğu bulunmuştur. Cronbach alpha değerinin .70 ve üzerinde olması kullanılan veri toplama aracının güvenilir olduğunun göstergesidir (Büyüköztürk, 2007). Parametrik testlerin normallik şartına yönelik olarak faktörlerin basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 sınırları içinde kalması, puanların normal dağılım sergilediğini göstermektedir (Huck, 2012). Ancak 100 ve üzeri örneklemlerde pozitif basıklık, 200 ve üzeri örneklemlerde ise negatif basıklık için varsayılan aralık sağlanamayabilir (Tabachnick ve Fidell, 2012). Ölçeğin alt faktörlerine ait ortalama puanların çarpıklık ve basıklık katsayıları Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: Faktörlere Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Kaybolma	Değ.	Amaçlı Düşünme	Temel Fikirleri Ayırt Etme	Deneme Yanıma	Kontrol	Prob. Çözme
Çarpıklık	1.065	-.325	-.304	-.391	-.421	-.670	-.452
Basıklık	.426	-.742	-.610	-.714	-.610	-.417	.214

Tablo 1 incelendiğinde faktörlere ait ortalama puanlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım sergilediği görülmektedir.

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtlara göre durumlarını belirlemek için minimum, maksimum, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri hesaplanarak betimsel istatistikler incelenmiştir. Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri’nden elde edilen veriler doğrultusunda sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejileri eğitim düzeyi, yaş ve günlük internet kullanımı değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Üç ya da daha çok düzeyi bulunan bu değişkenlere ilişkin farklılıkları belirlemek için bağımsız gruplar için tek faktörlü varyans analizi kullanılmıştır.

Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri’ nin yorumlanmasında faktörlerin aritmetik ortalama puanları için düşük, orta ve yüksek şeklinde üçlü gruplama yapılmıştır. Bu gruplamaya göre Tablo 2’deki yorumlama aralıkları ve değerlendirme ölçütleri esas alınmıştır.

Tablo 2: Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri’ne İlişkin Değerlendirme Aralıkları ve Değerlendirme Kriterleri

Değerlendirme Kriteri	Değer Aralığı
Düşük	1.00-2.66
Orta	2.67-4.33
Yüksek	4.34-6.00

Araştırmanın verileri SPSS 21 programı kullanılarak analiz edilmiş ve yapılan tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir

3. BULGULAR

3.1. Sosyal Ağ Kullanan Öğrencilerin Kullandıkları Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerine Yönelik Bulgular

Kaybolma, değerlendirme, amaçlı düşünme, temel fikirleri ayırt etme, deneme-yanılma, kontrol ve problem çözme alt faktörlerine ait ortalama puanları doğrultusunda sosyal

ağ kullanan öğrencilerin sahip oldukları stratejilerin düzeyleri belirlenmiştir. Katılımcıların çevrimiçi bilgi arama stratejilerine ilişkin betimsel bulgular Tablo 3’ te verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel Bulgular

	n	Min	Max	\bar{x}	Ss	Düzye
Kaybolma	1135	1.00	6.00	2.11	1.23	Düşük
Değerlendirme	1135	1.00	6.00	3.97	1.41	Orta
Amaçlı düşünme	1135	1.00	6.00	3.98	1.34	Orta
Deneme Yanılma	1135	1.00	6.00	4.18	1.41	Orta
Temel fikirleri ayırt etme	1135	1.00	6.00	4.13	1.40	Orta
Kontrol Problem Çözme	1135	1.00	6.00	4.39	1.38	Yüksek
	1135	1.00	6.00	3.94	1.18	Orta

Tablo 3’de yer alan betimsel değerler, Tablo 2’de verilen yorumlama aralıkları ve değerlendirme ölçütleri temelinde incelendiğinde sosyal ağ kullanan öğrencilerin değerlendirme, amaçlı düşünme, deneme-yanılma, temel fikirleri ayırt etme ve problem çözme stratejilerine ait ortalamalarının orta düzeyde, kaybolma stratejisine ait ortalamalarının düşük düzeyde, kontrol stratejisine ait ortalamalarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

3.2. Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi

Çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin eğitim düzeyine göre bağımsız gruplar için tek faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Davranışsal Alan	Kaybolma	13.168	2	6.584	4.374	.013	2 > 3
	Gruplar Arası						
	Gruplar İçi	1703.932	1132	1.505			
	Toplam	1717.100	1134				
Kontrol	Gruplar Arası	35.876	2	17.938	9.523	.000	3 > 1
	Gruplar İçi	2132.357	1132	1.884			3 > 2
	Toplam	2168.233	1134				

Prosedürel Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Gruplar Arası	5.476	2	2.738	1.960	.141	-
	Gruplar İçi	1581.652	1132	1.397			
	Toplam	1587.128	1134				
Deneme Yanılma	Gruplar Arası	6.645	2	3.323	1.665	.190	-
	Gruplar İçi	2259.401	1132	1.996			
	Toplam	2266.046	1134				
Meta Bilişsel Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Temel Fikirleri Ayırt Etme	Gruplar Arası	36.573	2	18.287	9.420	.000	3 > 1
	Gruplar İçi	2197.427	1132	1.941			3 > 2
	Toplam	2234.000	1134				
Değerlendirme	Gruplar Arası	29.250	2	14.625	7.423	.001	3 > 1
	Gruplar İçi	2230.261	1132	1.970			3 > 2
	Toplam	2259.511	1134				
Amaçlı Düşünme	Gruplar Arası	8.998	2	4.499	2.497	.083	-
	Gruplar İçi	2040.095	1132	1.802			
	Toplam	2049.094	1134				

(1: ortaokul, 2: lise, 3: yükseköğretim)

Analiz sonuçlarına göre, çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin eğitim düzeyine göre problem çözme ($F_{(2,1132)} = 1.960$; $p > .05$), deneme-yanılma ($F_{(2,1132)} = 1.665$; $p > .05$) ve amaçlı düşünme ($F_{(2,1132)} = 2.497$; $p > .05$) faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği; kaybolma ($F_{(2,1132)} = 4.374$; $p < .05$), kontrol ($F_{(2,1132)} = 9.523$; $p < .05$), temel fikirleri ayırt etme ($F_{(2,1132)} = 9.420$; $p < .05$) ve değerlendirme ($F_{(2,1132)} = 7.423$; $p < .05$) faktörlerinde ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan izleme testi sonuçlarına göre lise öğrencileri yükseköğretim öğrencilerine göre arama sürecinde daha fazla kaybolurken; kontrol, temel fikirleri ayırt etme ve değerlendirme faktörlerinde yükseköğretim öğrencileri hem lise hem ortaokul öğrencilerine göre daha gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahiptirler.

3.3. Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Günlük İnternet Kullanım Süresi Açısından İncelenmesi

Çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım süresine göre bağımsız gruplar için tek faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre ANOVA Sonuçları

Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Kaybolma	Gruplar Arası	28.819	3	9.606	6.436	.000	1 > 4 2 > 4
	Gruplar İçi	1688.281	1131	1.493			
	Toplam	1717.100	1134				
	Gruplar Arası	66.355	3	22.118	11.902	.000	2 > 1
Kontrol	Gruplar Arası	2101.879	1131	1.858			3 > 1
	Gruplar İçi	2168.233	1134				4 > 1 4 > 2
	Toplam						
	Gruplar Arası						
Prosedürel Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme	Gruplar Arası	8.521	3	2.840	2.035	.107	-
	Gruplar İçi	1578.607	1131	1.396			
	Toplam	1587.128	1134				
Deneme Yanılma	Gruplar Arası	18.422	3	6.141	3.090	.026	2 > 1
	Gruplar İçi	2247.624	1131	1.987			4 > 1
	Toplam	2266.046	1134				
Meta Bilişsel Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Temel Fikirleri Ayırt Etme	Gruplar Arası	29.093	3	9.698	4.974	.002	3 > 1 4 > 1
	Gruplar İçi	2204.907	1131	1.950			
	Toplam	2234.000	1134				
Değerlendirme	Gruplar Arası	11.283	3	3.761	1.892	.263	-
	Gruplar İçi	2248.228	1131	1.988			
	Toplam	2259.511	1134				
Amaçlı Düşünme	Gruplar Arası	8.059	3	2.686	1.489	.216	-
	Gruplar İçi	2041.035	1131	1.805			
	Toplam	2049.094	1134				

(1: 0-1 saat, 2: 1-3 saat, 3: 3-4 saat, 4: 5 saat ve üzeri)

Analiz sonuçlarına göre, çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanımına göre problem çözme ($F_{(3,1131)}= 2.035$; $p>.05$), değerlendirme ($F_{(3,1131)}= 1.892$; $p>.05$) ve amaçlı düşünme ($F_{(3,1131)}= 1.489$; $p>.05$) faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği; kaybolma ($F_{(3,1131)}= 6.436$; $p<.05$), kontrol ($F_{(3,1131)}= 11.902$; $p<.05$), deneme-yanılma ($F_{(3,1131)}= 3.090$; $p<.05$) ve temel fikirleri ayırt etme ($F_{(3,1131)}= 4.974$; $p<.05$) faktörlerinde ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan izleme testi sonuçlarına göre günlük internet kullanım süresi fazla olan sosyal ağ kullanıcıları daha gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahiptirler. Günlük 5 saatten fazla internet kullanan sosyal ağ kullanıcılarının kontrol, deneme-yanılma ve temel fikirleri ayırt etme faktörlerine ilişkin puanları en yüksek iken kaybolma faktörüne ilişkin puanları ise en düşüktür.

3.4. Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Yaş Açısından İncelenmesi

Çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre bağımsız gruplar için tek faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Davranışsal Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Kaybolma	Gruplar Arası	13.168	2	6.584	4.374	.013	2 > 3
	Gruplar İçi	1703.932	1132	1.505			
	Toplam	1717.100	1134				
	Gruplar Arası	35.876	2	17.938	9.523	.000	3 > 1
	Gruplar İçi	2132.357	1132	1.884			3 > 2
Toplam	2168.233	1134					
Problem Çözme	Gruplar Arası	5.476	2	2.738	1.960	.141	-
	Gruplar İçi	1581.652	1132	1.397			
	Toplam	1587.128	1134				
	Gruplar Arası	6.645	2	3.323	1.665	.190	-
	Gruplar İçi	2259.401	1132	1.996			
Toplam	2266.046	1134					
Deneme Yanılma	Gruplar Arası	5.476	2	2.738	1.960	.141	-
	Gruplar İçi	1581.652	1132	1.397			
	Toplam	1587.128	1134				
	Gruplar Arası	6.645	2	3.323	1.665	.190	-
	Gruplar İçi	2259.401	1132	1.996			
Toplam	2266.046	1134					

Meta Bilişsel Alan	Varyans Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
Temel Fikirleri Ayırt Etme	Gruplar Arası	36.573	2	18.287	9.420	.000	3 > 1 3 > 2
	Gruplar İçi	2197.427	1132	1.941			
Değerlendirme	Toplam	2234.000	1134				
	Gruplar Arası	29.250	2	14.625	7.423	.001	3 > 1
	Gruplar İçi	2230.261	1132	1.970			3 > 2
Amaçlı Düşünme	Toplam	2259.511	1134				
	Gruplar Arası	8.998	2	4.499	2.497	.083	-
	Gruplar İçi	2040.095	1132	1.802			
	Toplam	2049.094	1134				

(1: 11-14 yaş, 2: 15-18 yaş, 3: 19-35 yaş)

Analiz sonuçlarına göre, çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre problem çözme ($F_{(2,1132)}= 1.960$; $p>.05$), deneme-yanılma ($F_{(2,1132)}= 1.665$; $p>.05$) ve amaçlı düşünme ($F_{(2,1132)}= 2.497$; $p>.05$) faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği; kaybolma ($F_{(2,1132)}= 4.374$; $p<.05$), kontrol ($F_{(2,1132)}= 9.523$; $p<.05$), temel fikirleri ayırt etme ($F_{(2,1132)}= 9.420$; $p<.05$) ve değerlendirme ($F_{(2,1132)}= 7.423$; $p<.05$) faktörlerinde ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan izleme testi sonuçlarına göre 19-35 yaş aralığındaki sosyal ağ kullanıcıları daha gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahip iken 11-14 ve 15-18 yaş aralığındaki kullanıcılar ise daha düşük düzeyde çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahiptirler.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerini incelemek amacıyla yapılan çalışma günlük ortalama 7000 aktif kullanıcısı olan bir çevrimiçi sosyal ağ uygulaması aracılığıyla ulaşılan 1135 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin eğitim düzeyi, yaş ve günlük internet kullanımı değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların kaybolma stratejisine ait ortalama puanlarının düşük düzeyde olması arama yönelimlerinin farkında olmama, bilgi aramaya nasıl başlayacaklarını, nerede olduklarını ve nereye gideceklerini bilememe gibi sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Değerlendirme, amaçlı düşünme, deneme-yanılma, temel fikirleri ayırt etme ve problem çözme stratejilerine ait ortalama puanlarının orta düzeyde olması farklı arama yaklaşımlarını deneme, elde edilen bilgiyi sorgulama, yapılan aramanın amacının farkında olma, arama sürecinde meydana gelen beklenmedik olayların üstesinden gelme, aranan bilgiye uygun anahtar kelime kullanma gibi konularda gerekli bilgi arama stratejilerine kısmen sahip olduklarını ama geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Kontrol stratejisine ait ortalama puanının yüksek olması ise katılımcıların aramalarını etkili bir şekilde yönlendirebildiklerini göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde Sırakaya ve Çakır (2014) tarafından yapılan çalışmada elde edilen, öğretmen adaylarının amaçları doğrultusunda bilgi arama, arama uygulamalarını yönlendirme, arama sonuçlarına göre farklı arama yaklaşımları

ortaya koyma becerilerine yüksek düzeyde; bilgiyi sorgulama, arama sürecinde meydana gelen beklenmedik olayların üstesinden gelme becerilerine orta düzeyde sahip olma bulguları, elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Ancak katılımcıların kaybolma stratejilerine yönelik ortalama puanlarının düşük düzeyde olması ise alanyazın ile zıtlık göstermektedir. Bu durumun örneklemin farklılaşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre günlük internet kullanım süresi arttıkça çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahip olma düzeyi artmaktadır. Alanyazın incelendiğinde elde edilen sonuçları destekler çalışmalar mevcuttur. Thatcher (2008), internet kullanım süresi düşük bireylerin arama ortamından çok arama görevine odaklandıklarını, internet kullanım süresi fazla olan bireylerin ise arama görevlerini daha iyi bildiklerini ifade etmektedir. Tsai (2009) ise günlük internet kullanım düzeyinin kaybolma ve kontrol faktörlerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Geçer (2014), öğretmen adaylarının web ortamında bilgi arama stratejilerini çeşitli değişkenler bağlamında incelediği çalışmanın sonuçlarına göre günlük internet kullanım süresi daha fazla olan kullanıcıların daha gelişmiş arama stratejilerine sahip olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahip olma düzeyi artmaktadır. Buna göre yükseköğretim öğrencileri en gelişmiş bilgi arama stratejilerine sahiptirler. Alanyazında elde edilen sonucu destekler çalışmalar mevcuttur. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre lise öğrencileri interneti ödev-araştırma gibi eğitsel amaçlardan ziyade sohbet ve oyun amaçlı kullanırken (Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol, 2014), yükseköğretim öğrencileri araştırma amaçlı kullanmaktadır (Kurulgan ve Argan, 2007). Bu durum üzerinde yükseköğretim öğrencilerinin internet kullanım deneyimlerinin daha yüksek olması ve interneti bilgi arama aracı olarak önemli görmeleri etkilidir (Yolal ve Kozak, 2008). Wu ve Tsai (2007) ile Geçer (2014), katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin geliştiğini ifade etmektedir.

Sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği ve eğitim düzeyi bulguları ile paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre 19-35 yaş arası kullanıcılar en gelişmiş çevrimiçi bilgi arama stratejilerine sahiptirler. Ancak bu sonuç alanyazın ile zıtlık göstermektedir. Graff (2005), genç kullanıcıların daha çok arama deneyimi yaşadıklarını ifade etmektedir. Ancak çevrimiçi bilgi arama stratejileri üzerinde deneyim kadar farklı faktörler de etkilidir. Moon (2004), kullanıcıların bilgi düzeylerinin artmasının internette bilgi arama davranışını arttıracığını ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla yaş değişkeni değerlendirildiğinde yaş ile birlikte eğitim düzeyinin de arttığı düşünülürse çalışma grubunda 19-35 yaş grubunun bilgi düzeyi bakımından daha gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde ilkokuldan yükseköğretime tüm öğrencilerin internette yoğun bir şekilde yararlandıkları düşünüldüğünde eğitimin her kademesinde bilgiye erişim ve internet kullanımı konuları üzerinde durulmasının gerekliliği göze çarpmaktadır. Sonraki araştırmalar için farklı sosyal ağ platformları kullanan bireyler ile birlikte sosyal ağ kullanmayan bireyler de işe koşularak veri toplanması ve çok değişkenli istatistiksel yöntemler aracılığıyla çevrimiçi bilgi arama stratejilerine ilişkin bütüncül bir bakış açısının ortaya konulması önerilebilir.

5. KAYNAKLAR

Aşkar, P. ve Mazman, S. G. (2013). Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 167-182.

Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (18. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2011). *How to design and evaluate research in education* (7th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Geçer, A. (2014). Öğretmen adaylarının web ortamında bilgi arama-yorumlama stratejilerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 4(2), 1-20.
- Graff, M. (2005). Individual differences in hypertext browsing strategies. *Behaviour & Information Technology*, 24(2), 93-99.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Karal, H. ve Kokoç, M. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 1(3), 251-263.
- Kuiper, E., Volman, M., & Terwel, J. (2005). The web as an information resource in K-12 education: Strategies for supporting students in searching and processing information. *Review of Educational Research Fall*, 75(3), 285-328.
- Kurulgan, M. ve Argan, M. (2007). Anadolu Üniversitesi öğrencilerinin internet üzerinden bilgi arama davranışları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 291-304.
- Moon, B. J. (2004). Consumer adoption of the internet as an information search and product purchase channel: Some research hypotheses. *Int. J. Internet Marketing and Advertising*, 1(1), 104-118.
- Nazım, M. (2008). Information searching behavior in the internet age: A users' study of Aligarh Muslim University. *The International Information & Library Review*, 73-81.
- Sırakaya, M. ve Çakır, H. (2014). Öğretmen adaylarının çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 191-206.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2012). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Tabatabai, D., & Shore, B. M. (2005). How experts and novices search the web. *Library and Information Science Research*, 27(2), 222-248.
- Thatcher, A. (2008). Web search strategies: The influence of web experience and task type. *Information Processing and Management*, 44(3), 1308-1329.
- Tsai, M. J. (2003). Information searching strategies in web-based science learning: The role of internet self-efficacy. *Innovations in Education and Teaching*, 40(1), 43-50.
- Tsai, M. J. (2009). Online Information Searching Strategy Inventory (OISSI): A quick version and complete version. *Computers and Education*, 53, 473-483.
- Tsai, M. J., Liang, J. C., Hou, H. T., & Tsai, C. C. (2012). University students' online information searching strategies in different search contexts. *Australasian Journal of Educational Technology*, 28(5), 881-895.
- Turan, Z., Reisoğlu, İ., Özçelik, E. ve Göktaş, Y. (2015). Öğretmenlerin çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(2), 1-16.
- TÜİK. (2014). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198> adresinden alınmıştır.
- Wu, Y. T., & Tsai, C. C. (2007). Developing an information commitment survey for assessing students' web information searching strategies and evaluative standards for web materials. *Educational Technology & Society*, 10(2), 120-132.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133-144.

- Yolal, M. ve Kozak, R. (2008). Bilgiye erişim aracı olarak öğrencilerin internete yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 115-128.
- Zafarmand, N. (2010). *Halkla ilişkiler alanında yeni mecra ve uygulamaların yeri ve önemi: Sosyal medya ve PR2.0*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.